

Ks. LECH KACZMAREK — Poznań

PSYCHOLOGIA GŁĘBI, JEJ PRAWDY I BŁĘDY

Wśród licznych kierunków myślowych XX wieku psychologia głębi (*Tiefenpsychologie*) wysuwająca na pierwszy plan w życiu człowieka podświadomość — zajęła swe poczesne miejsce nie tylko w świecie lekarskim, ale i wśród teoretyków psychologii. Do dziś dnia nie przestała być poniekąd kierunkiem modnym, dynamicznym i głośnym. Prócz behawioryzmu i tzw. psychologii obiektywnej I. Pawłowa — psychologia głębinowa, którą reprezentują głównie Freud, Adler i Jung wniosła w dziedzinę psychologii zarówno teoretycznej, jak i stosowanej swoisty ferment i *sui generis* naukową rewolucję, przynosząc nauce korzyści i szkody.

Przeciwko matematyzowaniu psychologii wypowiedział się w swoim czasie nie tylko Brentano, kładąc podwaliny pod tzw. szkołę wüzburgską. Również i psychologia głębi (*Tiefenpsychologie*) akcentując ważność podświadomych procesów psychicznych, była poniekąd ciosem wymierzonym przeciwko psychofizyce i psychofizjologii.

Psychologia głębi zdawała się być bliższą życia niż psychofizyka i bez wątpienia szereg zagadnień ukazywała w nowym świetle. Podobnie jak behawioryzm i psychologia obiektywna Pawłowa ukazywała *novia remedia malis*, przynosiła niejedną niewątpliwą korzyść psychoterapii, a mimo to nie ustrzegła się poważnych i jaskrawych błędów i wypaczeń nie tylko filozoficznych

ficznych. Była jednak hamulcem historycznym w procesie materialistycznego deterministycznego i wyłącznie psychometrycznego pojmowania bogactwa zjawisk psychicznych.

Podobnie jak formizm był w swoim czasie reakcją na asocjacionizm w psychologii, tak psychologia głębi, chociaż w zasadzie zaprzeczająca istnieniu duszy i wolnej woli człowieka, walczyła z uproszczonym wejrzeniem wielu psychologów na strukturę życia psychicznego.

Psychologia głębi jest kierunkiem naukowym wielonurtowym. W wielkiej trójcy poglądów oprócz freudyzmu wymienić należy psychologię indywidualną Adolfa Adlera. Metoda Adlera jest nie tyle analityczna co syntetyczna, psychologiczna. Freud szukał p r z y c z y n nerwic, Adler bada c e l o w o ś ć ich i upatruje ją w ustosunkowaniu się jednostki do społeczeństwa.

Dodatnią cechą psychologii indywidualnej jest m. in. wykazanie przerostów i przejawskrawień freudyzmu, panseksualizmu Freuda.

Niemniej jednak i psychologia indywidualna podobnie jak psychoanaliza Freuda jest doktryną przejawskrawioną, jednostronną, zaś podstawowe punkty wyjścia i zasady filozoficzne Adlera stoją podobnie jak u Freuda w jawnej sprzeczności z teizmem w ogóle.

W przeciwieństwie do Freuda, akcentującego biologiczne podstawy psychoterapii i Adlera podkreślającego społeczne faktory leczenia chorób psychicznych — szwajcarski psychiatra w Zürichu K. G. Jung (ur. 1876) autor wielu cennych prac takich jak *Psychologie und Religion* (1937), *Das Unbewusste im normalen und kranken Seelenleben* (1917) stał się niejako metafizykiem psychologii głębi, a lekarstwa na psychonerwicę szuka w głębokich psychologicznych wartościach religii, której jednak odmawia wszelkiej obiektywnej wartości i prawdy.

U podstaw psychonerwic leżą, zdaniem Junga, nie tylko czynniki endogenne podświadome, ale pewne wpływy tzw. społecznej podświadomości, na którą składają się stare jak świat elementy psychiczne i przeżycia, leżące u podstaw duszy ludzkiej w ogóle (teoria archetypów).

Jung niezwykle zasłużony w dziedzinie typologii dzieli ludzi na intro i ekstrawertyków.

Kompleksenpsychologie Junga pojmuje religię jako pochodną formę libido; stanowi to bez wątpienia poważny błąd tej teorii i jest stawianiem rzeczy na opak.

Uderza również w teorii Junga bezceremonialne stawianie na równi chrześcijaństwa z kultem Mitry czy Adoniza.

Zasługą Junga pozostają jego ciekawe badania w dziedzinie typologii, ale i jego sprzeciw skierowany przeciwko racjonalizmowi.

Podkreślenie potrzeby wtórnego wychowania i samowyzwolenia, wykazanie zawiłości psychicznego życia człowieka — stanowią niewątpliwie sukcesy psychologii kompleksów Junga.